

FORTIDEN I TRONDHEIM BYGRUNN:
FOLKEBIBLIOTEKSTOMTEN

MEDDELELSER NR. 22

KOLBJØRN SKAARE

MYNT

FORTIDEN I TRONDHEIM BYGRUNN:
FOLKEBIBLIOTEKSTOMTEN

MEDDELELSER NR. 22

KOLBJØRN SKAARE

MYNT

MEDDELELSER NR 22

fra prosjektet
**FORTIDEN I TRONDHEIM BYGRUNN
FOLKEBIBLIOTEKSTOMTEN**

Kolbjørn Skaare

MYNT

Riksantikvaren, Utgravningskontoret for Trondheim

Trondheim 1989

FORTIDEN I TRONDHEIM BYGRUNN:

Et prosjekt i samarbeid mellom Riksantikvaren, UNIT/Historisk Institutt og Trondheim kommune.

ISBN 82-90652-22-4

200 eks.

Forsiden: Mynt nr. 34 (N 33909), datert ca. 1065-1080.
Fra delfelt FA.

Publisert av: Riksantikvaren,
Utgravningskontoret for Trondheim,
Kongens gt. 85,
N-7012 Trondheim

Trykk: Trondheim Kommunes representant.

Skrifter i serien Meddelelser kan bestilles ved henvendelse til kontoret.
Pris Meddelelse nr. 22, nr.kr. 50,-.

FORORD

Den foreliggende publikasjon inngår i en rekke arbeidsrapporter hvor analyseresultatene fra et utvalgt gjenstandsmateriale fra de arkeologiske undersøkelsene på Folkebibliotekets tomt vil bli presentert.

Materialanalysene er utført i henhold til den målsetting og de retningslinjer som er gitt i prosjektets arbeidsprogram for deletappe II: Materialanalyse (upubl. stensil). Iflg. denne skal materialanalysen "...lede mot et forsøk på en overordnet beskrivelse av perioder med stabilitet (i bebyggelse, aktiviteter, funksjoner etc) og perioder med forandring...Materialanalysen må legges opp på en slik måte at det produseres data som kan brukes til å øke innsikten i en allmen byutviklingsprosess ut fra de aktiviteter og funksjoner som kan spores på lokalt nivå (Folkebibliotekstomta)".

Bearbeidingen av gjenstandsmaterialet fra Folkebibliotekets tomt er utført som en serie "integrerte", utvalgte delanalyser. Tilsammen danner disse grunnlaget for en samlet, overgripende behandling av prosjektets to utvalgte "fordynings-emner", ("den produktive aktiviteten" og "handel og vareutveksling").

Den foreliggende rapport redegjør for materialet fra Folkebibliotekets tomt, sammenlagt noe over 100 mynt. Bearbeidingen av det numismatiske materialet inngår som en delanalyse i fordypningsemnet "handel og vareutveksling". I analysen er det derfor særlig lagt vekt på myntfunksjon, sirkulasjonstid, sekundær anvendelse, proveniens og andre aspekter ved materialet som kan belyse handelens karakter og utvikling i Trondheim under middelalderen.

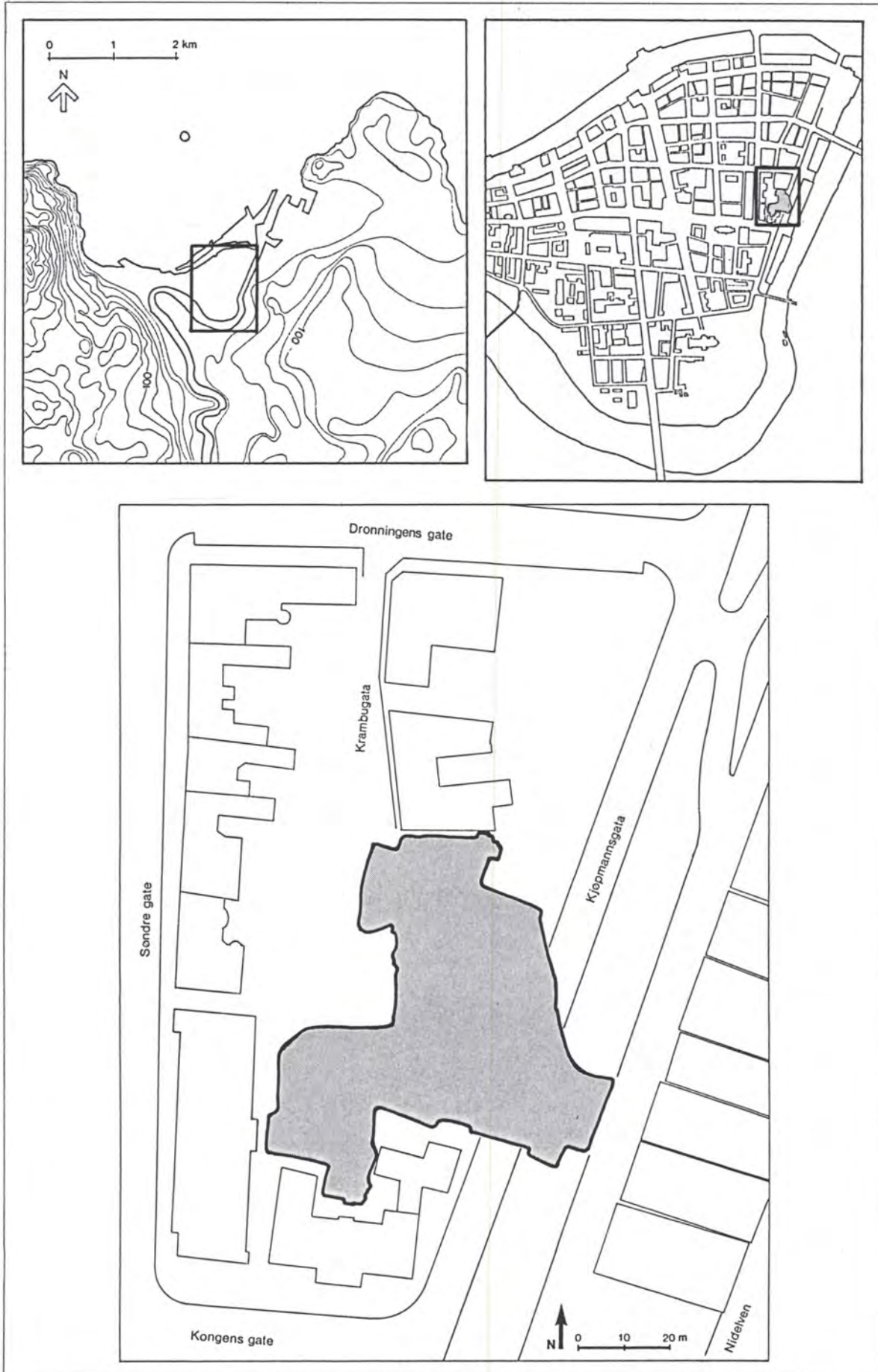
Fra prosjektet skal rettes en stor takk til prof. Kolbjørn Skaare som har stått for materialbearbeiding og manus. En takk skal også rettes til Marit Longva som har renskrevet manus, til Lill-Ann Chepstow-Lusty, Myntkabinettet, som har avfotografert myntene, til Ingrid Volden, som har montert myntplansjene, og til Trondheim Kommunes trykkeri ved repro.leder Per Lohse.

Trondheim, oktober 1989

Axel Christophersen
Prosjektleder

INNHOLDSFORTEGNELSE.

1. INNLEDNING.	7
2. UTMYNTNINGEN I TRONDHEIM	8
3. MYNT I TRONDHEIM.	12
3.1. Myntene fra folkebibliotekstomten.	12
PLANSJER	19
BILAG 1-4	23
LITTERATUR	43

Folkebibliotekstomta, Trondheim

1. INNLEDNING.

Ved de arkeologiske utgravningene på Folkebibliotekstomten i Trondheim er det i alt funnet ca. 100 mynter og (vi må legge til noen) myntlignende gjenstander. De fleste av disse funnmyntene, men ikke alle - unntakene har i første rekke vært mynter fra nyere tid, er etter hvert blitt sendt til Universitetets Myntkabinett i Oslo for å bli bestemt og videre bearbeidet for en publikasjon som denne. Det har dessverre vært problemer med å finne tilstrekkelig tid og konsentrasjon for arbeidet med disse funnene. Flere av myntene og myntklumpene representerer kompliserte konserveringsoppgaver som ennå ikke er løst. Dødsfall innenfor Myntkabinettets meget begrensede stab har bidratt til vanskeligheter med å få en full, detaljert oversikt over de forskjellige sendinger materialet har kommet - og gått - i.

Noen av myntene har vært tilbake i Trondheim for utstilling, og to var til og med uttatt til å representere Norge i en utvalgt numismatisk seksjon på den store viking-utstillingen som i 1980-81 ble vist i British Museum, London, og i Metropolitan Museum, New York (Archibald, 118 nr.400-401). Noen av myntene fra disse utgravningene, "ca. 19 stykker", kom for dagen akkurat tidsnok til å komme med i korrekturen til undertegnede doktoravhandling der en del av materialet var samlet i en katalog over norske funn av mynter eldre enn ca. 1100 (Skaare 1976, 167 nr. 148a; funnstedet angitt som Kjøpmannsgaten). Fem år senere var dette materialet fra Trondheim-utgravningene nådd opp i ca. 50 mynter. Disse brukte undertegnede da som utgangspunkt for et foredrag på The Sixth Oxford Symposium on Coins and Monetary History der temaet var "Viking-Age Coinage in the Northern Lands" (Skaare 1981).

Flere interessante aspekter knytter seg til myntfunn, ikke minst til funn fra arkeologiske utgravninger i bygrunn. Som det første kan vi nevne myntfunnenes betydning som arkeologisk dateringsmiddel, hvordan myntfunnene kan bidra til dateringen av stratigrafiske lag og dermed den arkeologiske kontekst de er funnet i. Utover det å gi de enkelte funnmyntenes pregetid en så presis datering som mulig og reflektere litt over hvor lang omløpstid de enkelte myntgrupper kan ha hatt, vil dette spørsmål ikke bli berørt i noen særlig utstrekning her. Så kommer myntfunnenes betydning for mynthistorien. Myntfunnene må studeres i sin numismatiske, topografiske og geografiske kontekst med tanke på deres eventuelle muligheter til å kaste lys både over den utmyntning myntene i seg selv er et resultat av, og over den transport, den pengesirkulasjon, den håndtering av dem - rasjonell eller irrasjonell, den oppbevaringsmåte eller -skikk som måtte ha resultert i at disse myntene, etter kortere eller lengre tid, havnet på det sted der de senere ble funnet. Vi kan spørre etter årsakene til de bevegelser og de ansamlinger av mynt som funnene er et uttrykk for. Vi må da trolig måtte søke svarene utenfor arkeologi og numismatikk, og heller i pengehistorie, handelshistorie, bosetningshistorie og generell politisk historie. Og kanskje kan da også myntfunnene på sin side bidra til å gi elementer av kunnskap til disse disipliner.

Før vi gir oss i kast med de aktuelle funnmyntene, kan det kanskje være hensiktsmessig, som en nyttig bakgrunn for studiet av dem, å gi en skisse over det vi fra tidligere vet om utmyntning og mynter i vikingtidens og middelalderens Trondheim.

2. UTMYNTNINGEN I TRONDHEIM

Trondheim er kjent som en av de norske byene der det ble preget mynt i middelalderen. De numismatiske belegg for dette er følgende:

Harald Hardråde (1047-1066)

Penninger av godt sølv, preget ca. 1047-55, der adversen med kongenavn (1: Ara[ld]R[ex] 2: Harald Rex No[rmanorum]) er forbundet med reverser med myntmesterformel. I disse nevnes navn på myntmester og myntsted bundet sammen med en preposisjon, her -etter angelsaksisk forbilde - preposisjonen on. Som myntsted er angitt Nidarnes i mer eller mindre forkortet form.

Advers 1, brystbilde/Gerei a on Nid[arnes] "Gerei a (?) på Nidarnes"

Advers 2, triqvetra/Gerfin on Ni arn[es] "Geirfinn på Nidarnes"

Advers 2, triqvetra/Vlf on Ni arne[s] " Ulf på Nidarnes"

De to første er unica. Den tredje, Ulf-penningen, er kjent i fire eksemplarer, en av dem riktig nok bare fra en tegning utført av den danske historiker Jacob Langebek (1710-1775) etter en mynt som i 1767 var i en svensk privatsamling, men som senere er forsvunnet. Myntstedsangivelsen er på Langebeks tegning gjengitt med NIDMRE, men dette er høyst sannsynlig en feillesning for NIDARNE.

Fra perioden ca. 1055-65 kjenner vi et større antall (264, funnene fra Folkebibliotekstomten ikke medregnet) triqvetra-penninger med betydelig redusert sølvinnhold. De fleste av dem har bare forvirrede innskrifter, og derfor kan ikke myntstedet bestemmes med sikkerhet. Tre eksemplarer med leselige innskrifter - myntmesterformlene har den norske preposisjonen á - angir alle Hamar som myntsted. Likevel, fra språklige, epigrafiske og historiske betraktninger antar forfatteren - hedmarking født i Trondheim - at de fleste av disse sterkt kobberholdige triqvetra-penningene, sagaens "Haraldsslåtten", er preget i Trondheim.

Tiden ca. 1065-1095

Den norske utmyntningen fortsetter med en omfattende pregning av sterkt kobberholdige sølvpenninger, jfr. antallet under rubrikken for denne tidsperioden i funnoversikten s.xx. En meger stor del av myntene har forvirrede innskrifter, og i de relativt få leselige myntmesterformlene er myntstedet med ett unntak utelatt: én penning som i likhet med de fleste andre er uten leselig kongenavn, men som med stor sannsynlighet kan dateres til tiden ca. 1065-80, har reversomskriften

Lewig on Nid[arnes] "Lewig på Nidarnes"
(Myntmesternavnet Lefrik er belagt på mynt fra samme periode.)

Magnus Berrføtt (1093-1103)/Ca. 1095-1105

To penninger med et fullt ut forbedret sølvinnhold, men med halvert vekt har kongenavnet Magnus forbundet med myntmester-formelen:

Ou grim i Coupam (Au grimr í Kaupangri) "Audgrim i Kaupangen".

Assosiert med Magnus/Audgrim-myntene - ved vekt, gehalt og delvis ved billedtype og epigrafi - er 40 penninger av den samme sjeldne havpenning-standard. De er uten sikkert kongenavn, men tre av dem har helt eller delvis leselige myntmesterformler:

Swein i Coupan

Sweif[n i C]oupan

"Svein i Kaupangen"

Nvsovr [?]i Coup[an]

"Nvsovr (?) i Kaupangen"

Denne omskriften synes å være delvis forvirret. De seks første bokstavene gir ikke noen tilfredsstillende lesning av noe kjent mansnavn eller begynnelsen på et slikt.

Kong Sverre (1177-1202).

Penninger med kongenavn har revers med korsmotiv og omskrifter som består av NI eller N fire ganger gjentatt, en i hver korsvinkel:

NI/NI/NI/NI/ (Ni[drosie] eller Ni[aróss]) "I Nidaros" eller "Nidaros".

N/N/N/N/ (N[idrosie] eller N[i aróss]) "I Nidaros eller "Nidaros".

Den latinske navnformen står vel best til adversomskriftens gjennomlatiniserte former: Rex Sverus Magnus. Genitivsformen Nidrosie (eller Nidrosiae), "i Nidaros", samsvarer med den grammatiske bruken som formen Bergis (ablativ av flertallsordet Bergae, Bergen), "i Bergen", som et par andre mynttyper med tilknytning til Sverre har som innskrift.

Tolkningen av disse bokstavsammenstillinger som forkortelser for by- og myntstednavn er nå vanlig, men vel ikke fullstendig sikker. En historisk kilde, Sverres saga kap.61, synes å fortelle at Sverre hadde en myntmester, Hagbar myntari, i Trondheim og vel dermed også en utmynting der.

Ca. 1160-1260

Til kong Sverres tid kan også dateres en betydelig mengde (flere tusen bevarte) brakteatmynt av varierende typer. Flere av disse brakteatene har én enkelt bokstav som det vesentligste innholdet av myntpreget. En av flere tolkninger av disse bokstavenes betydning er at de er initialer for navn på vedkommende myntsted. Et problem med denne tolkningen er at det kanskje er litt vel mange bokstaver som vi må finne et bynavn til, nemlig 11: A,B,E,G,H,-K,M,N,S,T,V. Men blant de som kan oppvise størst kontinuitet, ved at de opptrer som myntmotiv både før og etter Sverres tid, er nettopp N (de andre

er B,K,og T). Dette kan stå for Nidrosiae (Bergis, Konghelle, Tunsbergis). Men dette er altså usikkert. Med noe større sikkerhet kan vi knytte til Nidaros/-Trondheim noen brakteater fra ca.1240/60, altså den senere delen av Håkon Håkonssons regjeringstid. Her står, plassert i en stilisert borg, innskriftene

Ni[drosie]e "I Nidaros".
N[idrosie]

Kong Hans (1483-1513)

I kong Hans' norske håndfesting av 1.februar 1483 lover kongen "at det i Trondheim skal slås mynt ("penninger") etter Nidaros' Domkirkes privilegier og likeledes i Bergen og Oslo etter rikets leilighet, i alle disse byer jevngod mynt med danske "penninger"". Det er bevart en betydelig serie hvider (4- penninger) - og enkelte eksemplarer av høyere myntverdier - som er preget i kongens navn og som har Bergen angitt som myntsted. En annen gruppe kong Hans-hvider har omskriften Moneta Norwe[g]i[e], "Norges mynt" rundt riksløven på reversen. Disse, har man tenkt seg, har hatt Oslo som myntsted. En rekke hvid-typer viser kongens navn og/eller kronede monogram kombinert med omskriften San(c)tus Olavus. Den samme omskriften rundt riksvåpenet er kombinert med reverser som viser bokstaven i midtfeltet og omskriften

Mon[eta] nova Nidros[iensis] "Den nye mynt fra Trondheim".

Til denne gruppen av norske hvider fra kong Hans' tid kommer flere kombinasjoner der innskrifter og symboler representerer en interessant blanding av kongelige/riksnasjonale og erkebiskoppelige/kirkelige elementer. Dette fører oss over til

Erkebispenes utmyntning.

Omkring 1220 hadde erkebisen i Nidaros fått myntrett av den norske kongen. Vi regner med, som ganske sikkert og nesten selvsagt, at erkebispene lot prege sine mynter i Trondheim. De første sikre norske erkebispemynter er kvartpenninger med et (erke)bispehode (iført mitra) som eneste preg. Etter stil, vekt og sølvinnhold kan disse brakteatene dateres til siste fjerdedel av 1200-årene. Dette, kombinert med det faktum at Eirik Magnussons formynderregjering tilbakekalte erkebispens myntrett i 1281 (den ble ikke gitt tilbake før i 1458, og ble ikke benyttet i praksis før etter at Hans kom på tronen 1483), gjør at vi kan bestemme disse innskriftløse bispebrakteatene (12 eksemplarer kjent) til

Jon Raude (erkebisp 1268-1282).

Gaute Ivarsson (1474-1510).

Hvider med omskriften San[ctus] Olavus Rex om riksvåpenet har reverser med bokstaven som hovedmotiv og omskriften

Mon[eta] Ar[chi]ep[iscop]i Nidros[iensis] Erkebisen av Nidaros' mynt".

Hulpenninger med øks, respektive (to) øks(er) med korsstav, kan sees som erkebispemyntningens parallell til kongens hulpenninger med riksvåpenet.

Erik Valkendorf (1520-1522)

utga skillinger med (1) stående St.Olav eller (2) erkebisperstolens våpen som adversmotiv og med helgenkongens navn og tittel som omskrift. På et par varianter av (2) avsluttes denne omskriften med et årstall: 1518 og 1519. Dette er første gang pregeåret er angitt på norske mynter. Reversen viser erkebispens familievåpen med hans navn og tittel i omskrift:

- (1) Ericus Walkendorp Ar[chie]p[iscopu]s N[idrosiensis] "Erik Valkendorf erkebisp av Nidaros".
- (2) Ericus Dei Gra[tia] Arc[hi]ep[iscopu]s Nid[ro]s[i]en[sis] "Erik, av Guds nåde erkebisp av Nidaros".

Hviler har St.Olavs navn og kongetittel rundt tomt våpenskjold på adversen. Reversen har erkebispens familievåpen med omskriften

Ericus Dei Gra[tia] Arc[hi]ep[iscopu]s Nid[rosiensis] "Erik, av Guds nåde erkebisp av Nidaros".

Hulpenninger utmyntet som blaffert (2-penning) har erkebispens familievåpen. To varianter er innskriftløse, mens en tredje, over våpenskjoldet, har

[ricus] "Erik".

Olav Engelbrektsson (1523-1537)

utga (1) mark-stykker (3 eksemplarer kjent) med sittende St.Olav og (2) skillinger med erkebisperstolens våpen på adversen. I omskriftene St.Olavs navn og kongetittel. Reversene med (1) erkebisperstolens våpen og erkebispens familievåpen sammenstilt eller (2) familievåpenet har til omskrifter

- (1) Olavs D[ei] G[ratia] Ar[chie]p[iscopu]s Nid[rosiensis]
"Olav, av Guds nåde erkebisp av Nidaros".
- (2) Olavvus Dei Gra[tia] Arc[hi]ep[iscopu]s Nid[ro]s[i]en[sis]
"Olav, av Guds nåde erkebisp av Nidaros".

Det må understrekes at de fleste serier og typer av norsk mynt fra vikingtiden og middelalderen er uten klar angivelse av myntsted. Følgelig kan flere av disse helt eller delvis ha vært preget i Trondheim. Det siste gjelder ikke minst Olav Tryggvasons (995-1000) og Olav Haraldssons (1015-1030) penninger, kjent i henholdsvis 4 og 13 eksemplarer. Deres leselige reversomskrifter har myntmersterformler der myntmestrene (Olav Tryggvasons Godwine, Olav Haraldssons Asthrith og Liafa) angis som mo[netarius] Nor[mannorum], "nordmennenes myntmester".

3. MYNT I TRONDHEIM.

Om mynter som har befunnet seg i Trondheim til ulike tider, gir myntfunnene en viss beskjed. Her skal gies en oversikt over mynt funnet under utgravningene på Folkebibliotekstomta 1973-1985 (se bilag 1). I bilag 3 er gjort en fortegnelse over mynter eldre enn reformasjonen som er kjent fra eldre funn i Trondheim by.

3.1. Myntene fra folkebibliotekstomten.

Den numismatiske høst fra disse utgravningene utmerker seg først og fremst ved at så mye som halvparten av hele materialet, eller ca. 49 mynter, er norske penninger preget i siste halvdel av 1000-årene. Innenfor denne gruppen igjen er det påfallende mange av typen med triqvetra-symbolet, påvist som hovedtypen i Harald Hardrådes utmyntning (Skaare 1976). Ca. 28 er antallet vi noterer. At det ikke kan fastsettes helt nøyaktig, og at vi hele veien må trekkes med dette ca., beror på det at noen av triqvetra-penningene, ca. 20, var klistret sammen i en klump. Oppløsningen av denne myntklumpen har vært problematisk, også for Universitetets oldsaksamlings eksperter på metallkonservering. Denne klumpen (N 60388) og tre mindre klumper av yngre mynt (N 31257 A-D, N 60419 og N 14419 C - har den siste vært assosiert med N 14419 A-B ?) må være (rester av) myntsummer oppbevart i pengepung, pengepose eller lignende gjenstand av nå tapt materiale. Men selv med disse små "skattefunnene" blandet i, må hele funnkomplekset av mynter fra Folkebibliotekstomten betraktes som et eneste stort opphoppingsfunn, mynter tilført området gjennom lengre tid.

Betrakter vi myntene fra 1000-årene isolert, kunne vi kanskje stille spørsmålet om de alle sammen opprinnelig kunne stamme fra et og samme skattefunn, men at de ved uro og rørelse i bygrunnen har blitt mere spredt etter hvert. Til å bedømme dette vil naturligvis de arkeologiske fakta og iakttagelser spille avgjørende inn.

Men en ren numismatisk vurdering vil også kunne trekkes inn. Vi sammenligner da disse Trondheim-funnene med andre funn av norske penninger fra siste del av 1000-årene, se bilag 4. Sammenlignings-materialet består av 12 andre opphoppingsfunn og 18 skattefunn fra Norge, Færøyene (funn nr.30) og Nord-Sverige (funn nr. 5, 6, 7 og 28). De tre førstnevnte funnene fra Nord-Sverige kommer fra gamle lappiske offerplasser der myntene, som later til å ha hatt en smykke/amulett-funksjon, har vært ofret gjennom en periode på et par hundre år. Funnene fra utgravningene i Gamlebyen i Oslo (funn nr.10) skulle jo som genre være beslektet med de fra Folkebibliotekstomten. De øvrige 8 opphoppingsfunnene er funn fra utgravninger i norske middelalderkirker (funn nr.2, 3, 4, 8, 9, 11, 12 og 13). Skattefunnene omfatter større og mindre mengder av mynt funnet samlet, et av dem (nr.28) er funnet i en grav. Dette funnet fra Härjedalen og Sandøy-skatten fra Færøyene (funn nr.30) er de eneste fra steder utenom det nåværende Norge. Vi tar de to gruppene av norske mynter fra 1000-årene, triqvetra-gruppen og den yngre gruppen som vi daterer til perioden ca. 1065-95, og ser på den tallmessige fordelingen av dem innenfor de enkelte funn. Vi ser da at fordelingen ca.28:20, som vi har fra Trondheim-utgravningene, passer best med den fordeling vi finner i opphoppingsfunnene. Av skattefunnene er det bare den noe atypiske skatten fra Færøyene (funn nr.30) som har en slik jevn fordeling på de to gruppene av norske penninger (2:2).

I oversikten over utmyntningen i Trondheim (kap. 2) berørte vi spørsmålet om pregestedet for triqvetra-myntene uten leselige innskrifter. Gir funnene av triqvetra-mynter fra Folkebiblioteks-tomten noen indikasjoner i den retning? På undersøkelsenes nåværende stadium har vi ikke oppdaget leselige innskrifter på disse myntene som kan si noe om myntstedet. Funnene har heller ikke, utenom myntene selv, gitt noe materiale som direkte kan sies å skrive seg fra utmyntningsvirksomhet, og som i tilfelle kunne ha pekt på at slik virksomhet måtte ha vært drevet på eller i umiddelbar nærhet av det området som er blitt utgravet. En av triqvetra-penningene (1/N 32506) viser klare spor etter å være mispreget. Spor etter reverspreget viser seg på adversen og omvendt. Dette er en penning av vanlig "1000-talls"-tykkelse. Det er altså ikke fenomenet "halvbrakteat" vi står overfor. "Halvbrakteat", en litt omstridt benevnelse, har vært brukt om tosidige mynter preget på så tynn blankett at adversens og/eller reversens preg slår igjennom og vises (negativt) på motsatt side. Noen av kong Sverres penninger med reversomskriftene NI-NI-NI-NI og N-N-N-N (for Nidrosie, "i Nidaros"?) har et slikt "halvbrakteat"-preg. Når det gjelder den mispregede triqvetra-penningen derimot, har den fått sitt utseende ved at blanketten etter første pregeslag har satt seg fast på det løse stemplet som myntpregeren holdt i hånden. Blanketten har så snudd seg - som en pannekake -, og ved det andre pregeslaget har den mottatt advers- og reverspregene på motsatte sider. Så kan man spørre om et slikt feilpreg ikke burde vært kassert av "kontrollen" - som man forsøker å gjøre det i moderne tid - og at den kasserte mynten så kunne ha havnet i grunnen nær myntverkstedet. Til det er å svare at også i nyere og moderne tid har mispreg passert kontrollen og gått ut i omløpet. I eldre tider, slik er vårt inntrykk, da leseferdigheten var enda mindre utbredt, var man mindre nøye med hva man slapp ut av mispreg, - til glede og nytte for dagens numismatikere og myntforskere.

Når vi tar for oss de fem andre opphoppningsfunnene og de ti skattefunnene med triqvetra-mynter og ser på funnstedenes beliggenhet, forstår vi at disse myntene hadde en ganske vid sirkulasjon. Den var enda videre, som det fremgår av en fullstendig funnkatalog over norske mynter fra 1000-årene funnet i utlandet (Skaare 1976, 177-189). Funn av norske triqvetra-penninger er også kjent fra Shetland (Skaare nr. 186), Hebridene (Skaare 188), Danmark (Skaare 202, 203, 204, 205), Östergötland (Skaare 194), Småland (Skaare 195), Öland (Skaare 207), Gotland (Skaare 209, 211, 212, 213, 215), Finland (Skaare 218), Sovjetunionen/Russland (Skaare 220, 222), Estland (Skaare 1981, 480) og Nord-Tyskland (Skaare 227, 229). De myntene fra Harald Hardråde som har angitt Nidarnes som myntsted, er funnet i Småland, på Sjælland, i Sarpsborg, på Gotland og ved Ladoga. Dette lærer oss at vi skal være forsiktige med å peke ut myntstedenes lokalisering etter funnstedene for vedkommende mynter.

Disse langtfarende myntene hører til triqvetra-penningene med godt sølvinnhold, og de kunne vel derfor lettere sirkulere utenfor grensene til kong Haralds rike. Bare én av triqvetra-penningene fra Trondheimsfunnene (1/N 32506) har hittil fått metallet undersøkt. Analysen, aktiveringsanalyse foretatt ved Institutt for energiteknikk - tidligere Institutt for atomenergi, ga som resultat et sølvinnhold på 31,1% Ag. En annen av disse penningene (2/N 33196) har reversstemplet felles med en penning fra Nordrum-skatten (funn nr. 18/Skaare 49, mynt nr. 43e). Denne er analysert og hadde 29,4% Ag. Studier av sølvinnhold og stempelkoblinger for de norske triqvetra-penningene viser at forringelsen av penningenes sølvinnhold under Harald Hardråde skjedde gradvis og planmessig. Det skulle derfor være forsvarlig å anta at de to Trondheimsfunnmyntene har et sølvinnhold på linje med sine "stempelbrødre", altså noe

rundt 30% Ag. To andre triqvetra-penninger (4/N 38513 og 5/N 37049) har sine nærmeste paralleller i Skaare 79d og 85. Disse har respektive 27,4% Ag og 32,5% Ag i analyseresultater, og alle disse fire tilhører da nok også den store gruppen av triqvetra-penninger som i sølvinnhold ligger omkring 30%. Derimot er mynten 3/N 30977 ved slektskap i utseende, ikke ved direkte stempelkobling, plassert - som Skaare 68b - i en gruppe med et noe høyere sølvinnhold. Skaare 68a, også fra Nordrum-skatten, har 73,5% Ag. To mynter, 65 a-b, som har felles reversstempel med 68a, har henholdsvis 61,1 og 66,1% Ag. Disse to siste tilhører skatten fra Helgelandsmoen (funn nr. 19/Skaare 38). Skattefunnkontekst og deres forvirrede innskrifter knytter likevel disse penningene til de senere triqvetra-peningene, men vi antar at de med sølvinnhold oppe på 65-70% Ag har sin pregningstid tidligst innenfor denne gruppen som vanligvis dateres ca. 1055-65.

Av skattefunn ser vi hvordan triqvetra-peningene har sin dominans i funn som hører Harald Hardrådes regjeringssår eller deres umiddelbare ettertid til. I senere funn er triqvetra-penninger bare rent sporadisk med, hvis de da i det hele tatt er til stede. Så overtar den store gruppen av "Gresli-typene", som foruten å dominere den store skatten fra dette funnstedet (funn nr. 25/Skaare 143) også er opptil hundre prosent til stede i andre skatter nedlagt i 70- og 80-årene av 11. årh. Disse penningene har full penningvekt, ca. 0,90 g, men stadig et betydelig redusert sølvinnhold: 54,1-15,9% Ag, medianverdien er 34,8% Ag. En håndfull penninger med kongenavnet Olav (Olav Kyrre) har sølvinnhold omkring medianverdien 44,5% Ag (Skaare 1976, 109). Denne "Gresli-gruppen", som altså i alt vesentlig kan knyttes til Olav Kyrres kongetid (1067-1093), blir avløst av penninger med halvert vekt, ca. 0,45 g, men med fullstendig restaurert sølvinnhold, 90% Ag og mer. Disse nye penningene er knyttet til kongenavnet Magnus (Magnus Berrføtt, 1093-1103). Vi har ikke bevart noe spor av de kongebud og myntforordninger som kunngjorde og påbød denne myntreformen - og den deflasjon den innebar. Vi vet ikke om det i denne sammenheng ble påbudt noen inndragning eller innveksling av de gamle, fullvektige inflasjonspeningene. Men det later iallfall til at disse siste nå hadde utspilt sin rolle. At de - så vidt - er til stede i et sent nedlagt skattefunn på Færøyene, som også utmerker seg ved en stor andel enda eldre utenlandske (tyske og angelsaksiske) mynter, taler ikke mot dette. Det gjør heller ikke det faktum at en enslig penning fra perioden ca. 1065/80 var med i den ekstremt store og allsidig sammensatte pengesummen som utgjorde skatten fra Dæli på det sentrale Hedemarken (funn nr. 31/Skaare 16), nedlagt helt ned mot år 1200.

Siste mannsalders myntforskning - og særlig materialet fra de nevnte offerplassfunnene fra svensk lappmark (bilag 4, funn 5,6 og 7) - har vist at også 1100-årenes Norge hadde en uavbrutt utmyntning, nå vesentlig brakteatmynt med høyt sølvinnhold. Selv bare med et magert innslag av kongenavn (Magnus Berrføtt, Olav Magnusson (1103-1115) og Sverre (1177-1202)) og andre holdpunkter for en absolutt kronologi kan vi skille ut fire pregeperioder, ca. 1105-1130, ca. 1130-1150, ca. 1150-1180, ca. 1180-1200, som vi vanligvis kan henføre rimelig velbevarte eksemplarer til. I Sverres senere år kan vi spore en ny innblanding av kobber i myntmetallet. Sølvinnholdet er synkende, til det stabiliserer seg rundt 30% Ag fra noen år ut i Håkon Håkonssons lange regjering. Denne har gitt oss utelukkende brakteatmynt, på en håndfull av dem er kongenavnet påvist. De anonyme pregningene kan dateres til henholdsvis ca. 1200/1220 og ca. 1220/1260. Stilistiske og tekniske endringer i brakteatmyntenens motiver og form kan nok gi grunnlag for en finere inndeling, men savnet av representative og daterende skattefunn gjør dette vanskelig og forskningskrevende.

Vi har så vidt nevnt N 60419, myntene nr. 51-55, som eksempel på små klumper av mynt i funnmaterialet fra Folkebibliotekstomten. Dette er tykke og tosidige penninger utgitt av Magnus Lagabøte (1263-1280), og vi skjønner da at vi på den tid har fått et noe sikrere kronologisk grunnlag. Denne kong Magnus' utmyntning omfatter også tosidige kvartpenninger, en differensiering som etterfølgeren Eirik Magnusson fortsetter og delvis videreutvikler (med halvpenninger). Kong Eiriks mynt fordeler seg på fire hovedtyper. Den eldste utpeker seg med typemessig slektskap med Magnus Lagabøtes penninger og ved kontakt i et par viktige skattefunn. Andre skattefunn fra Eiriks og Håkon Magnussons tid viser at det er gjerne bare to - etter hverandre følgende typer som opptrer i samme funn. Svingninger i vekt og sølvinnhold kunne gjøre den eldre mynt uaktuell og mindre anvendelig. De skrevne kilder som nå etter hvert begynner å flyte rikeligere, taler om "gammel og avskaffet mynt" (KL s.v. Myntindragning, der fenomenet klarest kan påvises i Danmark; norske kildebelegg først i 1353 og 1364).

Fra midten av 1000-årene og frem til 1380/87 (Olav Håkonsson) ser det ut til at det i Norge har vært en relativt kontinuerlig utmyntning. Til tross for at det bevarte materialet fra denne utmyntningen i stor utstrekning er anonyme pregninger uten innskrifter som gir direkte og utvetydig henvisning til en bestemt myntherre, lar perioden seg inndele i pregeperioder på ca.5, 10, 20 og 30, i ett tilfelle opp til ca.40 år. Pregeperiodene vil, ser det ut til, også i store trekk falle sammen med omløpsperiodene - og dermed angi en teoretisk omløpstid. Det har jevnt over dreid seg om midlere og små myntverdier. Myntene har vært små og til dels nesten ubegripelig tynne, eller de har vært til dels sterkt oppblandet med kobber. Disse fysiske egenskapene ved myntstykkene har nok i noen grad begrenset deres evne til å holde seg tilstrekkelig hele og uskadde gjennom de lengre omløpsperioder, især når sirkulasjonen var så vidt livlig og omfattende som myntfunnene fra alle deler av Norge gir beskjed om. Denne nasjonale mynten var mindre egnet som generasjoners tesaureringsobjekter, den var først og fremst egnet - og sikkert også utgitt for å dekke det dagligdagse - både hverdagens og helligdagens - behov for (små)penge i handel og annet betalingsmiddel med folk generelt og kanskje med åndelig og verdslig øvrighet spesielt.

Tar vi myntrekken fra Folkebibliotekstomten og ser hvordan den er sammensatt etter ca. 1100, må vi nok si at den ikke er representativ hverken for norsk eller trondheimske utmyntning. Det vi savner, er først og fremst stykker av den rike brakteatmyntningen som må ha skjedd her i landet (trolig delvis også i Trondheim) i pregeperiodene ca.1180/1200 og ca.1200/60. Vi hadde vel kanskje også kunnet vente et noe større innslag av erkebispemynter enn det enlige og høyt usikre stykket tillagt Erik Valkendorf (68/N13057). Når det gjelder de nevnte brakteatgrupper, viser jo funn D (bilag 4) at brakteatmynt fra perioden ca.1180/1200 var til stede i Trondheim i velassortert utvalg. At også brakteatmynt fra tiden ca.1220/60 sirkulerte livlig i Trøndelag, ser vi av fire representative kirkefunn: Selbu kirke, 118 mynter i alt/107 fra middelalderen: 35 brakteatmynt ca.1220/60; Værnes kirke, 182/ca.157: 25; Ranem kirke (Overhalla), ca.640/ca.600: 261; Mære kirke, 590/539: 140 (+<60).

Ser vi på andre norske byfunn, særlig myntfunnene fra Bryggen i Bergen, Gamlebyen i Oslo, og Tønsberg, finner vi heller ikke der de to brakteatgruppene representert i rene løsfunn. Men brakteatmynt fra disse periodene opptrer i andre funnkategorier. Det er skattefunn (massegrav på Mariakirkens kirkegård, Bryggen i Bergen: 94 brakteatmynt ca.1180/1200 funnet med rester av pung. Skaare 1984; Lavranskirkens tomt, Tønsberg: 364 (+22 små fragmenter av) brakteatmynt ca.1220/60. Holst 1950 (henfører de fleste brakteatmyntene til

Magnus Lagabøte). Skaare 1982C, 8-9) eller kirkefunn av opphopningskarakter (Mariakirkens tomt, Gamlebyen, Oslo: 214 mynter i alt/212 middelalder: 1 brakteatmynt ca.1180/1200, ca.50 brakteatmynter ca.1220/60. Jfr. Holst 1955, 4-5. Skaare, NNA 1970, 353-354).

Vi minner også om at erkebispene er representert i myntfunnene både i materialet fra Bryggen i Bergen (2 skillinger fra Olav Engelbretsson, av ca. 50 mynter i alt; Skaare 1984, 63) og fra utgravningene i Gamlebyen i Oslo (1 skilling fra Olav Engelbretsson, av ca.25 mynter i alt; Skaare 1987, 437, 438 fig. 1:4). Vi skal ikke bedrive statistikk med så lave tallstørrelser, men likevel peke på det faktum at når Folkebibliotekstomten har 1 (høyst usikker) erkebispemynt av ca.100 mynter i alt, kommer Trondheim faktisk dårligst ut på denne sektor i konkurransen de tre byene imellom.

Av utenlandsk mynt er det ikke så mye, men det som er, må sies å utgjøre interessante "sporelementer" i myntomløpet og pengehistorien. Først må nevnes den tyske penningen fra Köln (70/N 96159). Dens pregningstid kan dateres til 1027-36. Dens liv som kurserende mynt og betalingsmiddel i Norge hører da sannsynligvis til i den perioden av godt sølvholdig, internasjonal mynt som dominerer myntomløpet i Norge frem til ca.1050 eller noen få år videre. Det er skattefunnene som forteller oss dette. Ett av dem er funn A (bilag 4), en større og typisk internasjonalt sammensatt skatt, funnet midt i Trondheim, bare et drøyt stenkast eller slapt pileskudd fra Folkebiblioteks-tomten. De 512 tyske penningene var den tallrike gruppen i denne skatten fra Dronningens gt. 10 (Posthustomten). Ca. 40 av dem var penninger fra Köln, åtte av dem var utgitt av erkebisp Pilgrim og bar dennes og keiser Konrad II's navn. Skatten hadde også 20 ettermyntninger av mynttyper fra Köln som var et av de ledende tyske myntsteder. Vår mynt er altså ikke så lite representativ. Det må for ordens skyld nevnes at noen mynter fra skattefunnet kom på avveier. Men det skulle ikke være tvil om at løsfunnet fra Folkebibliotekstomten er et primærfunn av en god sølvpenning som trolig - men naturligvis ikke helt sikkert - havnet i Trondheims bygrunn før Harald Hardråde slapp løs sin inflasjon. Hadde den tyske penningen overlevd i pengesirkulasjonen så langt, ville sjansene for at den hadde havnet i smeltedigelen eller gått ut av landet, vært større.

Den tyske mynten fra Rostock (71/N 13280) er et typisk innslag i senmiddelalderens myntfunn i Norge. Funn G (bilag 4), "kirkefunnet" fra Domkirken, inneholdt 2 tyske witten fra siste del av 1300-årene. Vi kan ta med tallene for tyske senmiddelaldermynt fra de fire kirkefunnene fra det øvrige Trøndelag som vi tidligere har sett litt på: Selbu kirke: 6, Værnes kirke: 29, Ranem kirke: 35 og Mære kirke: 32. Dette dreier seg mest om hulpenninger og kvart-witten preget ved nordtyske myntsteder fra siste del av 14. til første del av 16. årh. De til dels meget langvarige opphold i den norske utmyntningen må være med på å forklare hvorfor mynt preget utenfor landets grenser fikk så stor utbredelse i senmiddelalderen og noen generasjoner videre. Det innpass som nettopp nordtysk mynt fikk, er det ellers rimelig å se som et uttrykk for den sterke og langvarige innflytelse som hanseatene hadde i Norge.

Den schleswig-holsteinske sekstendelstaler 1669 (89/N 61495) er også - i nominal og opprinnelse - en tysk mynt. Den må likevel sees som et naturlig innslag i den dansk-norske bestand av mindre sølvmynter som sirkulerte i tvillingrikene i 1600- og 1700 årene (jfr. 77-85). Disse myntene fra nyere tid skal ikke vies så stor oppmerksomhet her. Vi skal bare kort nevne at vi gjenkjenner dem, både i nominal og pregeår, som svært vanlige mynter. Som illustrasjon til dette kan nevnes at av ni danske mynter fra Christian V i funnene fra Ranem kirke er det hele fire eksemplarer av toskillingen 1677. Det

er også begge de to danske myntene fra samme konge i funnet fra Mære. Som en signifikativ kuriøsitet tar vi med at den samme danske toskilling 1677 var representert i samlingen på 22 mynter (og en tysk regnepenge) som høytidelig ble nedlagt i grunnstenen til den gamle kommandantboligen på Akershus festningsområde i Oslo. Men denne grunnstenen ble nedlagt så sent som 14. august 1844. Her var mynter preget til og med 1842. At så mange som åtte av myntene var fra 1600-årene (1608-1677) og tre fra 1700-årene (1715-1785), henger sammen med at de inntil ganske nylig hadde vært gangbar mynt i Norge. Loven om pengevesenet av 14. juni 1816 hadde vist stor liberalitet overfor den gamle mynten. I tiden som fulgte ble store mengder dansk og holsteinsk kurantmynt og skillemynt ført til Norge. Dette var en trussel mot den norske deflasjonspolitikken som hadde som mål å få speciedaleren i pari. Dette ble gjennomført i 1842. Det var først ved lov av 9. august 1839 man begynte å innkalle den eldre skillemynten. Vår toskilling 1677 (og andre dansk-norske toskillinger 1669-1767) ble rammet av plakaten av 22. november 1842 (Skaare 1967).

Kan det ha vært lignende lange linjer i myntsirkulasjonen vår i eldre tider? Selve myntmaterialet, dets opptreden i funnene, det vi ellers vet fra de skrevne kilder, og det vi kan slutte av komparative studier av nabolandenes mynthistorie, tyder ikke på dette.

Engelske og andre britiske mynter er bare rent sporadisk til stede i kirkefunnene. Tendensen i disse er jo at det særlig er de minste nominaler fra de forskjellige pregeområder og perioder som er representert i noen betydning. Middelalderens engelske (og skotske) penninger var vel nærmest for store mynter til å være på den vanlige kirkegjengers hender i noen særlig grad. Men disse sterlinger, som ble betegnelsen på den britiske penningmynten med et sølvinnhold som ikke gjør skam på navnet, var en viktig mynt i norsk betalingssamkvem og myntregning. Vi kjenner en rekke funn av engelske (isprengt noen skotske og irske) sterlinger utenom kirkefunn. Det suverent største er en skatt på nær 200 mynter fra Havnøy, Rødøy i Nordland (Skaare 1961). Mindre, spredte funn kjennes fra andre deler av landet, bl.a. fra Hamar, Oslo og Bergen. Tidligere kjente vi tre sterlinger og ett eksemplar av den noe større groat fra eldre bestand i Videnskapselskapets Museum, med en sannsynlig funnproveniens i Trøndelagsområdet (Skaare 1961, 28 nr.16-18). Den engelske og den skotske sterlingen (73-74/N63402) funnet sammen ved utgravningene av Trondheims bygrunn er et kjærkommet belegg for at den slags mynt også her har spilt sin rolle.

Med forbehold for hva som kan skjule seg blant de ubestemte korroderte og utydelige myntstykkene, må vi si at våre funn på Folkebibliotekstomten ikke har fanget opp det betydelige innslag av svensk mynt som periodevis har sirkulert i Norge fra gammelt av, og ikke minst i Trøndelag (jfr. Skaare 1985A). Hovedtyngden av den er hulpenninger fra senmiddelalderen. Værnes kirke kunne varte opp med 4 svenske mynter, Mære kirke hadde 74, Ranem kirke 78. Likevel må Selbu kirke fremheves: med 33 av 107 er nesten en tredjedel av middelaldermyntene derfra svenske. De to sene kvart-örene fra dronning Kristinas tid (90/N74156, 91/N51449) har ikke noe med denne eldre bølge av svensk mynt å gjøre, men behøver vel heller ikke nødvendigvis knyttes til noen bestemt av de viktige svensk-norske politiske begivenheter ved midten av vedkommende århundre.

PLANSJER

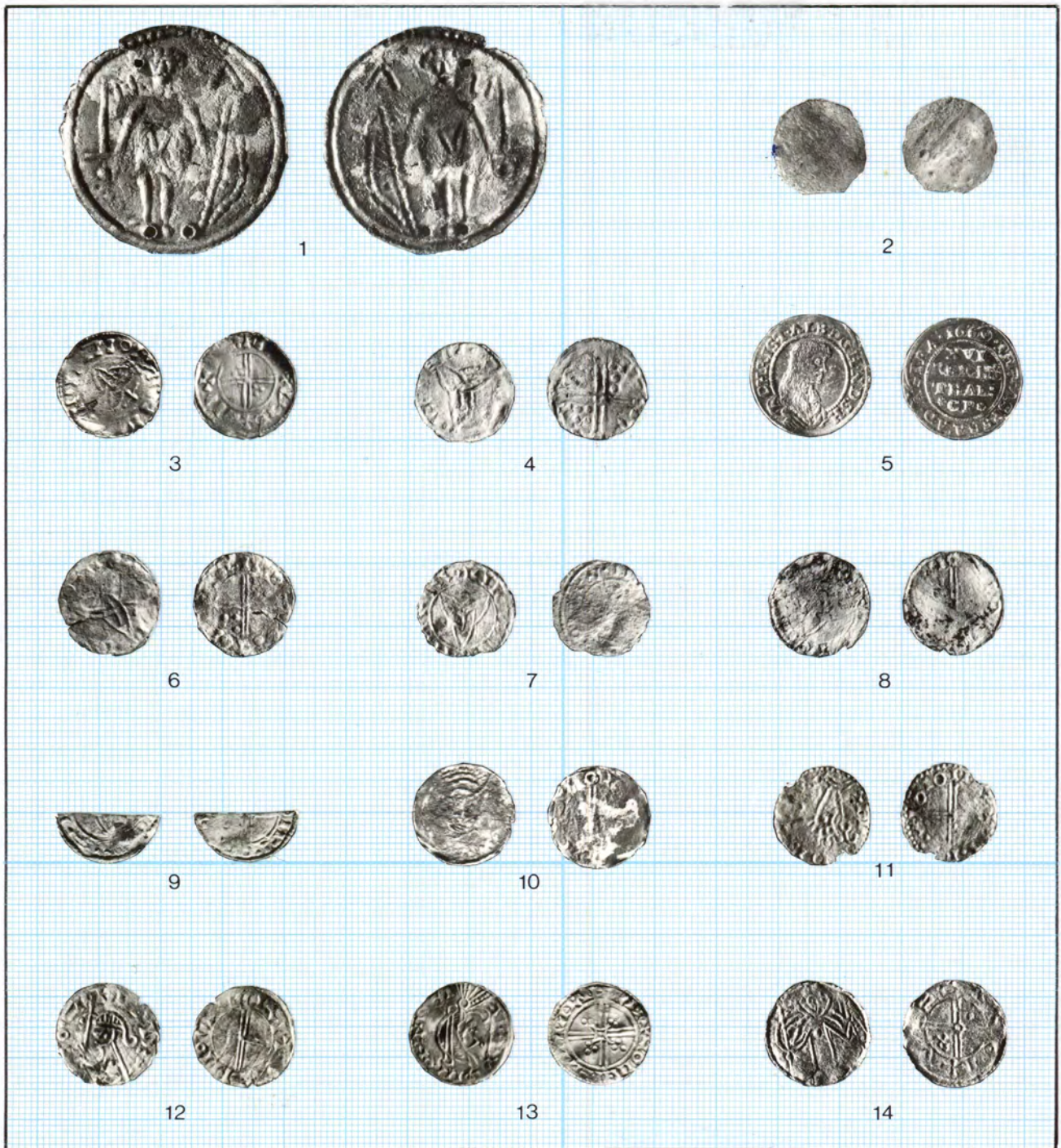
PLANSJE 1

1. Nr. 104 (N 36341) - Ensidig preget plate av kobber (FE 963)
2. Nr. 97 (N 32078) - Myntblankett (FH 467)
3. Nr. 4 (N 38513) - Penning, Triqvetra (FA 654)
4. Nr. 6 (N 37257) - Penning, triqvetra (FA 576)
5. Nr. 89 (N 61495) - 1/16 Reichstaler 1669 (FW 78)
6. Nr. 3 (N 30977) - Penning, triqvetra (FH 415)
7. Nr. 5 (N 37049) - Penning, triqvetra (FA 576)
8. Nr. 7 (N 38433) - Penning, triqvetra (FF 1222)
9. Nr. 9 (N 39580) - Penning, triqvetra (FA 723)
10. Nr. 29 (N 31626) - Penning, ca. 1065-1080 (FE 963)
11. Nr. 30 (N 33659) - Penning, ca. 1065-1080 (FH 591)
12. Nr. 34 (N 40967) - Penning, ca. 1065-1080 (FA 761)
13. Nr. 31 (N 33909) - Penning, ca. 1065-1080 (FF 1092)
14. Nr. 44 (N 38819) - Penning, ca. 1080-1095 (FL 733)

PLANSJE 2

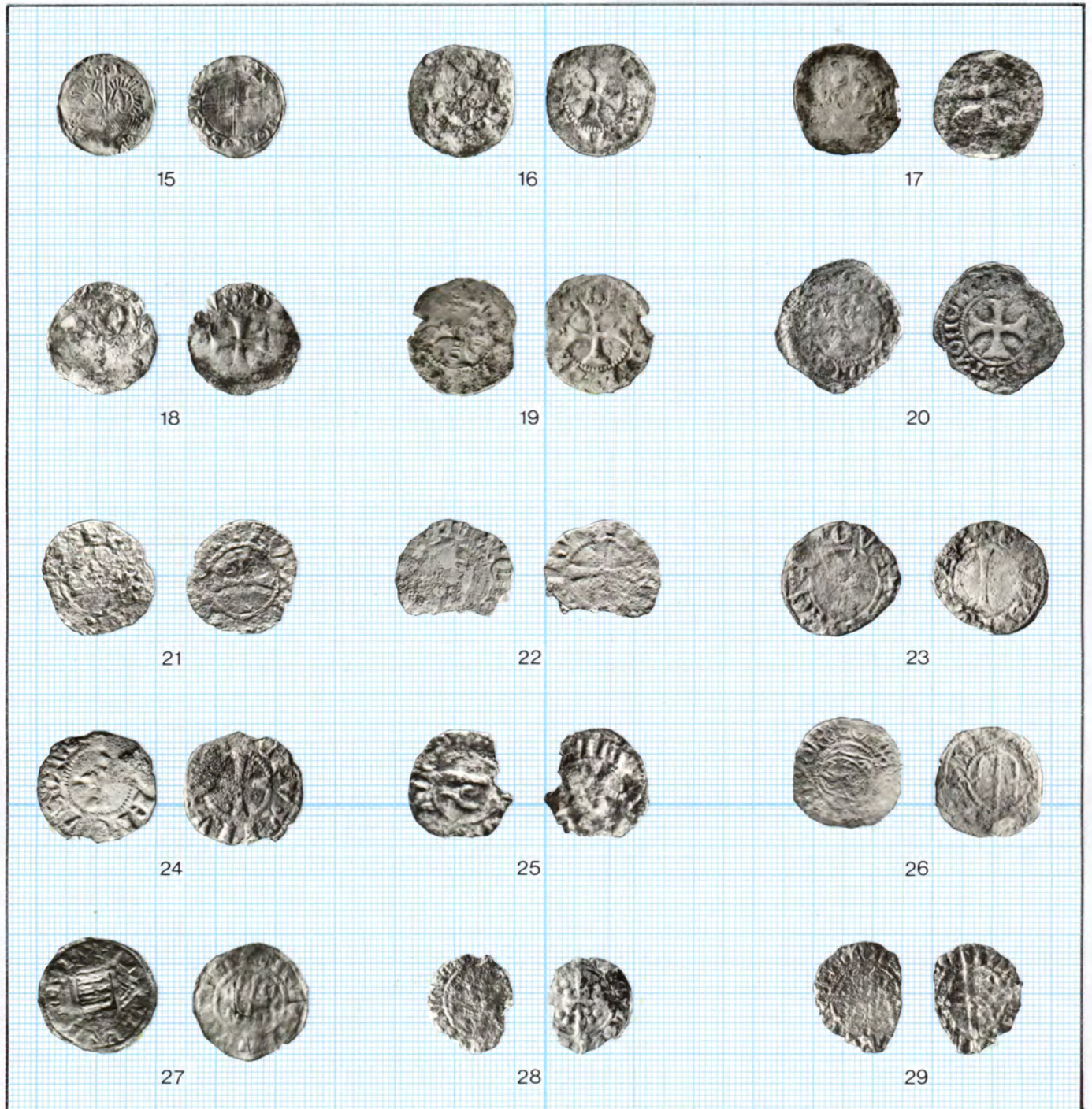
15. Nr. 45 (N 37811) - Penning, ca. 1080-1095 (FF 2007)
16. Nr. 51 (N 60419) - Penning, Magnus Lagabøte (FZ 12)
17. Nr. 52 (N 60419) - Penning, Magnus lagabøte (FZ 12)
18. Nr. 53 (N 60419) - Penning, Magnus Lagabøte (FZ 12)
19. Nr. 54 (N 60419) - Penning, Magnus Lagabøte (FZ 12)
20. Nr. 55 (N 60419) - Penning, Magnus Lagabøte (FZ 12)
21. Nr. 56 (N 62684) - Penning, Eirik Magnusson (FY 71)
22. Nr. 57 (N 82361) - "Eirik Magnusson" (FJ 140)*
23. Nr. 58 (N 82360) - "Eirik Magnusson" (FJ 140)*
24. Nr. 59 (N 82599) - "Eirik magnusson" (FJ 140)*
25. Nr. 60 (N 63794) - Penning, Håkon V (FW 102)
26. Nr. 66 (N 84401) - Dobbeltthvid, interregnum (FN 389)
27. Nr. 70 (N 96159) - Penning, Konrad II (FW 764)
28. Nr. 73 (N 63402) - Penning, Edward I, Edward II eller
Edward III (FW 133)
29. Nr. 74 (N 63402) - Penning, Alexander III (FW 133)

* Myntene er ikke undersøkt av forfatteren

PLANSJE 1: MYNT 1-14

Foto: Lill-Ann Chepstow-Lusty, Myntkabinettet
 Copyright: Myntkabinettet

PLANSJE 2: MYNT 15-29

Foto: Lill-Ann Chepstow-Lusty, Myntkabinettet
 Copyright: Myntkabinettet

BILAG 1 - 4

BILAG 1.

FORTEGNELSE OVER MYNTENE FRA FOLKEBIBLIOTEKSTOMTEN

MIDDELALDEREN

NORGE

Harald Hardråde (1047-1066)

1.	Penning: triqvetra/dobbeltkors i feltet med tre punkter i to motstående vinkler, forvirrete omskrifter.
Skaare 1976 funn nr.148a, corpus 21g
31,1% Ag 0,84g	(N 32506)
2.	Penning: triqvetra/dobbeltkors i feltet med tre punkter i to motstående vinkler, forvirrete omskrifter.
Skaare 1976 funn nr.148a, corpus 43f
0,70g	(N 33196)
3.	Penning: triqvetra/dobbeltkors i feltet med tre punkter i to motstående vinkler, forvirrete omskrifter.
Skaare 1976, funn nr.148a, corpus 68b
Archibald 400.
0,54g revne	(N 30977)
4.	Penning: triqvetra/dobbeltkors i feltet med tre punkter i to motstående vinkler, forvirrete omskrifter.
Jfr. Skaare 1976, corpus 79d
0,89g	(N 38513)
5.	Penning: triqvetra/dobbeltkors i feltet med tre punkter i to motstående vinkler, forvirrete omskrifter.
Jfr. Skaare 1976, corpus 85
0,43g, kantskader	(N 37049)
6.	Penning: triqvetra/dobbeltkors i feltet med tre punkter i to motstående vinkler, forvirrete omskrifter.
0,84g	(N 37257)
7.	Penning: triqvetra/dobbeltkors i felte med tre punkter i to motstående vinkler, forvirrete omskrifter.
0,60g	(N 38433)

8. Penning (se nedenfor): triqvetra/dobbeltkors i feltet med tre punkter i en av de to korsvinklene, forvirrete omskrifter. Tilskåret halvpenning (0,33g) (N 39580)
- 9-28. Penninger: de som typemessig kan bestemmes, har triqvetra, forvirrede omskrifter. Anslagsvis 20 mynter sammenklistret i en klump. Forsøk på å oppløse klumpen har hittil ikke ført fram. (N 60388)
- Ca.1065-1080**
29. Penning: brystbilde t.v. med septer/dobbeltkors i feltet, forvirrede omskrifter. Jammer 1956; Rautasjaure 230; Gråträsk 71 0,75g (N 31626)
30. Penning: primitivt brystbilde t.v. med septer/dobbeltkors i feltet, forvirrete omskrifter. Stenersen O 36 0,32g, kantskader (N 33659)
31. Penning: brystbilde t.v., forvirret omskrift/dobbeltkors i feltet, runelignende, forvirret omskrift. Skaare 1976 funn nr.148a. Schive III 4. Stenersen klasse R. Archibald 401. Reed 1978, omslagsbilde. 0,76g (N 33909)
32. Penning : primitivt brystbilde/dobbeltkors i feltet. Stenersen I. 0,41g (N 36474)
33. Penning: brystbilde t.v. som holder septer/dobbeltkors i feltet. Stenersen T. 0,41g (før rensing 0,68g) (N ?)
34. Penning: hjelmkledd brystbilde t.v. med septer/juvelkors over dobbeltkors i feltet. Jfr. eksemplar i Imsland-funnet, 0,417g. Buktet, probérmerke på adv. 0,68g (før rensing 0,76g) (N 40967)
35. Penning Sterkt skadet 0,20g (N 33616)
36. Penning Fragmentarisk 0,11g (N 33526)
37. Penning Sterkt skadet 0,16g (N 32367)

38. Penning Korrosjonsprodukter (N 31254)
[1,68g]
39. Penning Kantskade 0,36g (N 78336)
- 40-43. Penninger i klump. (N 31257A-D)

Ca.1080-1095

44. Penning: Kristus i halvfigur en face, (N 38819)
holder korsstav i h.hånd/dobbeltkors
i feltet.
VLFCANPI
Stenersen M.
0,50g (før rensing 0,60g)
45. Penning: to brystbilder vendt mot hverandre/ (N 37811)
dobbeltkors i feltet.
Stenersen J.
0,68g

11.århundre?

46. Penning (N 92040)
47. Penning? Tre korroderte stykker (N 31255)
[1,20g]
48. Penning? Brutt i to (N 31373)
[0,99g]
49. Penning? Brakteatpreg. (N 36441)
I tre stykker
0,12g

Kong Sverre (1177-1202)

50. Penning. Avtrykk i korrodert substans. (N 65654)
Jfr. Schive VI 86.

Magnus Lagabøte (1263-1280)

51. Penning: kronet brystbilde en face/kors (N 60419)
i feltet.
mAUnus REX/BEnEDICTUS DE'
Jfr. Schive IX 1-5.
1,34g

52. Penning: kronet brystbilde en face/kors i feltet. (N 60419)
 mAGnUS REX/BEnEDICTUS DE'
 Jfr. Schive IX 1-5.
 1,26g
53. Penning: kronet brystbilde en face/kors i feltet. (N 60419)
 mAGnUS REX/BEnEDICTUS DE'
 Jfr. Schive IX 1-5.
 Proberhakk/revne i randen
 1,06g
54. Penning: kronet brystbilde en face/kors i feltet. (N 60419)
 mAÚnus REX/BEnEDICTUS DE'
 Jfr. Schive IX 1-5.
 Kantskade/probérhakk:
 0,98g
55. Penning: kronet brystbilde en face/kors i feltet. (N 60419)
 MAG REX OREVEGIE/BE EDICT SIT OME DO
 Schive IX 7.
 1,38g

Eirik Magnusson (1280-1299)

56. Penning: krone/kors. (N 62684)
 REX:ERICVS:/CRVX I V XPI
 Schive IX 41.
 0,94g
57. "Eirik Magnusson" (N 82361)
58. "Eirik Magnusson" (N 82360)
59. "Eirik Magnusson" (N 82359)

57-59 har ikke vært undersøkt av forfatteren.

Håkon V (1299-1319)

60. Bergen. Penning: kronet brystbilde en face/ i feltet med liten m. (N 63794)
 [+h Q]VI VSRE [OR]/+ O ET BER[RGE S]
 Schive X 35-37. Meget slitt. Fragmentarisk.
 (0,513g)

Ca. 1270-1320

61. Brakteat-kvartpenning: kronet brystbilde
en face.
Brutt i fire stykker. (N 14419A)
(0,11g)
62. Brakteat-kvartpenning. (N 14419B)
Fullstendig istykkersmuldret ved ankomsten
til UMK.
- 63-65. Brakteat-kvartpenninger, tre sammen- (N 14419C)
klistrede eksemplarer.

Interregnum (april 1523 - august 1524)

66. Oslo. Dobbeltvid: riksvåpen i skjold/kløver- (N 84401)
kors over tomt skjold.
RM ·R o S ORV /MON· OV· L- , vanskelig
å lese.
Schive XV 25.
0,92g

Frederik I (1524-1533)

67. Bergen. Skilling (1527/28). (N 62629)
Mynten har ikke vært undersøkt av forfatteren.

?NORSKE ERKEBISPER.**?Erik Valkendorf (1510-1522)**

68. Dette funn-nr. (N 13057) ledsages av denne (N 13057)
notis, som må være skrevet før sendingen
kom til UMK:
"skilling? Erik Valkendorf måske? muligvis
kronet skjold, takkekroner. Sikkert ikke
senere end 1550. Sannsynlig en konge."
Det er ikke mulig av disse vage og til dels
motstridende formodninger å få noe særlig
sikkert grunnlag for antagelser om hva dette
kan ha vært. Hvis det er riktig at det har vært
et kronet skjold, kan det ikke ha vært en mynt
fra erkebisp Erik Valkendorf.
Mynten har ikke vært undersøkt av forfatteren.

GOTLAND:

Christian III (1535-1559)

69. Visby. Skilling 1536. Galster 1972 147. (N 79061)
Kantskader.
0,90g

TYSKE RIKE:

KÖLN

Keiser Konrad II (1024-39) og Erkebisp Pilgrim (1027-36)

70. Penning: Kors med bokstavene i PI LI GR IM's (N 96159)
navn fordelt i korsvinklene/spissgavlet kirke-
bygning med fem søyler.
Omskriftene +CHVONR DVS IMP/S NCT COLONI
later til å være noe forvansket.
Hävernicks 222. Slitt og noe sterkt rensset.
0,59g

ROSTOCK

71. Dette funn-nr. (N 13280) er ledsaget av (N 13280)
følgende notis, skrevet før sendingen kom
til UMK:
"Rostoc tysk? Moneta nova Rostoc
- 1400 tallet før skilling per."
Mynten kan ha vært en sechsling eller en
dreiling preget og utgitt av byen Rostock
i 1500-årene.
Mynten har ikke vært undersøkt av forfatteren.

MIDDELALDER?

72. "Tysk" (N 60722)
Mynten har ikke vært undersøkt av forfatteren.

ENGLAND

Edward I (1272-1307), Edward II (1307-1327) eller Edward III (1327-1377)

73. London. Penning (sterling) ca.1279-1344: (N 63402)
Kronet brystbilde en face/kors med tre
punkter i korsvinkelen.
---- NGLhY ---/[CIVI-]TAS-LON[DON]
Fragmentarisk. Meget slitt.
(0,35g)

SKOTTLAND

Alexander III (1249-1285)

74. Penning (sterling) 1280-86: kronet bryst-
bilde med septer t.v./kors med sekstagget
stjerne i korsvinklene. (N 63402)
Bare svake spor av siste del av omskriften.
ALEXANDER DEI GRA/R[EX-SE]O·TOR·V [I
Fragmentarisk. Meget slitt.
(0,55g)

PREGEOMRÅDE UKJENT

13.årh. eller senere

75. Trolig tosidig mynt, men sikre preg kan ikke
skjelnes. (N 94418)
0,97g
76. Ukjent mynt. Brakteat? Brutt i to deler. (N 54874)
0,19g
Mynten har ikke vært undersøkt av forfatteren.

NYERE TID

DANMARK-NORGE

Christian IV (1588-1648)

77. Dansk 2 skilling 1624-7. Hede 134 (N 59453)
78. Dansk 2 skilling 1624-7. Hede 134 (N 60613a)
- 78a. Dansk 2 skilling 1627. Hede 134 (N 60613a)
79. Dansk 2 skilling 1624-7. Hede 134 (N 60613b)
- 79a. Dansk 2 skilling 1624-7. Hede 134 (N 60613b)
80. Norsk 2 skilling 1648. Hede 17 (N 61295)

Frederik III (1648-1670)

81. Dansk 2 skilling 1648. Hede 122 (N 79826)
82. Norsk 2 skilling 1660. Hede 70 (N 60453)
83. Dansk 2 skilling 1655. Schou 57 var. (N 60836)

84. Norsk 2 skilling 1670. Schou 11. (N 78216)
 [85. Norsk skilling mynt med "norsk løve 1699" (N 13171)]

Christian V (1670-1699)

86. Dansk 2 skilling 1677. Hede 74A (N 63932)

Christian VII (1766-1808)

87. Dansk 1 skilling 1771 kobber. Hede 37 (N 51639)

NORGE

Oscar II (1872-1905)

88. 1 øre 1876. Rønning 243 (N 52297)

SCHLESWIG-HOLSTEIN

Christian Albert, hertug (1659-1694)

89. 1/16 Reichstaler 1669 (N 61495)

SVERIGE

Kristina (1632-1654)

90. 1/4 øre 1634. Ahlström et al. 122 (N 74156)
 91. 1/4 øre 16(3)4. Ahlström et al. 122 (N 51449)

UBESTEMT PERIODE

92. Korrodert mynt (?) (0,81g) (N 88399)
 93. Korrodert mynt (?) (1,13g) (N 88399)
 94. Mynt? Korrodert stykke.
 (1,06g) (N 32920)
 95. Mynt, utydelig fragment. Store skader
 (0,27g) (N 38773)
 96. Større, urensset mynt, brutt
 i tre stykker.
 (1,30g) (N 37258)

97.	Myntblankett.	0,76g	(N 32078)
98.	Fragment av tosidig mynt.	(0,34g)	(N 60051)
99.	Fragment. Brutt i flere biter og smuler.	(0,15g)	(N 60052)
100.	Tosidig mynt. Brutt i flere biter og smuler.	(0,45g)	(N 60228)
101.	Fragment av tosidig mynt.	(0,34g)	(N 60723)
102.	Tosidig mynt.	0,62g	(N 61185)
103.	Fragment av tosidig mynt. Brutt i to.	(0,43g)	(N 61913)

IKKE MYNT

104.	Stor, rund ensidig preget plate av kobber/messing, diameter 36,3-36,8 mm, vekt 1,56g: Stående mann i helfigur en face holder oppvendt sverd i høyre hånd og stort, segmentformet skjold i eller ved venstre hånd. Over høyre skulder N, over skjoldet A. Perforert to steder ved ene kant og ett sted ved den andre.	(N 36341)
105.	Rund, ensidig preget plate av gull ("gullblikk"), diameter ca.30 mm. Kronet Kristus i helfigur, sittende en face på trone. Glorie, septer/bispestav i høyre hånd og bok/bokrull (evangeliene) i venstre hånd. Dobbel bord rundt langs kanten.	(N 87322)

BILAG 2

UTGRAVNINGENE I TRONDHEIM:

MYNTER OG LIGNENDE GJENSTANDER
FUNNET PÅ FOLKEBIBLIOTEKSTOMTEN

KONKORDANS

N-nr.	Nr. i mynt- fortegnelsen	N-nr.	Nr. i mynt- fortegnelsen
N 13057	68	N 60388	9-28
N 13171	85	N 60419	51-55
N 13280	71	N 60453	82
N 14419A	61	N 60613A	78-78A
N 14419B	62	N 60613B	79-79A
N 14419C	63-65	N 60722	72
N 30977	3	N 60723	101
N 31254	38	N 60836	83
N 31255	47	N 61185	102
N 31257A-D	40-43	N 61295	80
N 31373	48	N 61495	89
N 31626	29	N 61913	103
N 32078	97	N 62629	67
N 32367	37	N 62684	56
N 32506	1	N 63402	73-74
N 32920	94	N 63794	60
N 33196	2	N 63932	86
N 33526	36	N 65654	50
N 33616	35	N 74156	90
N 33659	30	N 78216	84
N 33909	31	N 78336	39
N 36341	104	N 79826	81
N 36441	49	N 82360	58
N 36474	32	N 82361	57
N 37049	5	N 82359	59
N 37257	6	N 84401	66
N 37258	96	N 87322	105
N 37811	45	N 88399	92-93
N 38433	7	N 92040	46
N 38513	4	N 94418	75
N 38773	95	N 96159	70
N 38819	44		
N 39580	8		
N 40967	34		
N 51449	91		
N 51639	87		
N 52297	88		
N 54874	76		
N 59453	77		
N 60051	98		
N 60052	99		
N 60228	100		

BILAG 3

TIDLIGERE FUNN AV MYNTER FRA VIKINGTID
OG MIDDELALDER I TRONDHEIM**A. Dronningens gate 10. 1950. Skaare 1976, 166-167 nr. 147.**

Skattefunn med minst 964 (inklusive fragmenter av) sølvmynter til en samlet vekt av ca. 1.075 g, funnet sammen med blanketter og ikke-numismatisk sølv (136,4 g).

- 8 kufiske dirhemer, 9 årh., 901/2-942/54
- 512 tyske penninger, 936/62-1024/39
- 2 bøhmiske penninger, 999/1003-1003/1035
- 372 angelsaksiske penninger, ca. 973/5-ca. 1029/35
- 40 imitasjoner av angelsaksiske penninger,
(ca. 991/7-ca. 1023/29)
- 4 irsk-norrøne penninger, ca. 995/1020-ca. 1015/35
- 14 danske penninger, 1018/35-1028/35(?)
- 12 svenske penninger, ca. 995/1005-ca. 1025/35

Danske penninger preget i Hardeknuts navn gjorde tidligere dennes kongetid, 1035-1042, til skattens terminus post quem. Da denne typen Hardeknut-penninger nå er antatt å ha vært preget i Hardeknuts tid som dansk underkonge, 1028-1035 (Becker 1981), kan nedleggningstiden for skatten fra Dronningens gate med rimelig sannsynlighet dateres til like etter - Mikkelsmesse - 1029, ifølge yngste angelsaksiske mynt, for ikke å si ca. 1030.

B. Domkirkens kor. 1843. Skaare 1976, 166 nr. 146.

- 1 angelsaksisk penning, ca. 1029/35

Funnet ved gravning under gulvet i Domkirkens kor.

C. Kalvskinnet. 1874-94. Skaare 1976, 167 nr. 1

- 2 norske penninger, ca. 1065/95

Opplysningen om funnstedet på vedkommende etiketter i Videnskaps-selskapets myntsamlinger, skrevet av M.C. Carstens, bestyrer av myntsamlingen oktober 1874-29. januar 1894.

D. Ved Domkirken. 1866. Skaare 1981, 55-56

Skattefunn med nær 600 ("minst 581") norske brakteatmynter ca. 1180/1200, "fandtes i en Grav ved Kirkens sydvestlige Hjørne og hang sammen i en Leerklump, uden Spor af, at de havde været indpakkede i Æske eller Tøi eller lignende. Ved dem fantes en Deel af en Sølvspænde (Sølje) med et indgravet Dragehoved, formentlig Forstavnen af et Skib" (Holmboe 1866). Skattens 223 bokstavbrakteater er fordelt slik på bokstavene: 1 A, 125 B, 1 G, 2 H, 8 K, 13 M, 9 N, 24 S og 40 V.

E. Trondheim, ukjent sted. Før 1865. Schive X 19, 102.

1 norsk penning, 1299/1319, preget i Oslo.

F. Trondheim, ukjent sted. 1880. Holst 1946, 165.

1 dansk skilling, 1481/1513, preget i Malmø.

G. Domkirken. 1866. 1879. 1888. 1898. 1919. Holst 1955, 26.

15 mynter og 1 sjetong innkommet til Videnskapselskapets museum i fem porsjoner og må vel oppfattes som et kirkefunn av kumulativ karakter. 10 av myntene og sjetongen er fra middelalderen:

4 norske :	2 penninger, ca. 1280/85, preget i Bergen og Tønsberg, 1 penning ca. 1290/95, 1 penning 1299/1319.
2 danske :	1 hulpenning ca. 1405/20, 1 hvid 1440/48
2 svenske:	1 brakteat ca. 1200/15, 1 hulpenning ca. 1360/80 eller senere.
2 tyske :	1 witten etter 1379 fra Hamburg, 1 witten før 1381 fra Stralsund.
1 fransk :	Sjetong, 15. eller 16. årh.

De fem yngre myntene var småmynt fra tiden 1648-1701, 1 norsk, 3 danske og 1 holsteinsk.

B I L A G 4

Eldre norske skattefunn

FUNN AV NORSKE PENNINGER FRA 11.ÅRH., YNGRE ENN 1047, FRA NORGE, FÆRØYENE OG NORD-SVERIGE 1)

OPPHOPNINGSFUNN

Nr/ Skaare nr.	Funnsted	Utenlandske mynter:		Harald Hardråde: triqueta- penninger	Norske penninger: ca.1065-95	Mynter yngre enn ca.1095:		Mynter i alt:
		eldre enn ca.1055	ca.1055-95			antall	eldste & yngste	
1/-	Trondheim, Folke- bibliotekstomten	1	-	ca.28	20	54-56	ca.1180/1200-1876	ca.130-105
2/117	Urnes stavkirke, Solvorn s., Hafslo pg. Sogn og Fj.	2	-	1	3	331+	ca.1180/1200-1771	337+
3/163	Møre kirke, Sparbu pg. N-Trønd.	1	-	1	14	574	ca.1150-1876	590
4/104	Kinsarvik kirke, Ullensvang pg. Hordaland	-	-	1	12	405	ca.1180/1200-1874	418
5/192	Gråträsk, Piteå, Norrbotten, Sverige	27	10	18	20	60	ca.1095/1105-1200	135
6/190	Rautasjaure, Jukkasjärvi, Lappland, Sverige	130	7	15	75	186	ca.1095/1105-1200	424
7/191	Unna Saiva, Gällivare Lappland, Sverige	26	18	-	1	2	etter ca.1100	36
8/-	Bø gamle kirke, Telemark 2)	-	-	-	1	879	ca.1180/1200-1974	880
9/115	Kaupanger stavkirke, Sogndal, Hordaland	-	-	-	1	1.427	ca.1130/50-1809	1.428
10/-	Oslo: "Søndrefelt", Gamlebyen 2)	-	-	-	1	19,24 (26)	1319/55-1664	36
11/172	Steigen kirke, Nordland	-	-	-	1	61	1299/1319-1820	62
12/24	Lom kirke, Nordland	6	-	-	-	2.272	ca.1180/1200-1969 (ca.1150)	2.278
13/-	Ringebu kirke, Oppland 4)	2	-	-	-	891	ca.1180/1200-1977	893

SKATTEFUNN

Nr/ Skaare nr.	Funnsted	Utenlandske mynter:		Harald Hardråde:	Norske Penninger:	Mynter yngre enn		Mynter i alt:	Terminus post quem
		eldre enn ca.1055	ca.1055-95	triquetra- penninger	ca.1065-95	antall	ca.1095: eldste&yngste		
14/6	St.Olavs Voll, Sarpsborg, Østfold	44	-	-	-	-	-	44	1047
14/35	Brøholt, Røyken, Buskerud	ca.500-600	-	1	-	-	-	ca.500-620	ca.1050
16/90	Foldøy, Jelsa, Rogaland	ca.772	-	4	-	-	-	ca.776	1051
17/31	Stavenesodden, Krødsherad, Buskerud	10	1	15	-	-	-	26	ca.1060
18/49	Nordrum, Hedrum, Vestfold	12-13	1	23	-	-	-	35-36	ca.1065
19/38	Helgelandsmoen, Hole, Buskerud	105	6	129	4	-	-	244	ca.10659
20/92	Nedstrand gl. kirk- gård, Tysvær, Rogaland	-	-	1	6-7	-	-	7-8	ca.1065
21/83	Tjora, Sola, Håland, Rogaland	-	-	-	19	-	-	19	ca.1065
22/176	"Nordlandene" ukjent sted I	-	-	-	8	-	-	8	ca.1065
23/180	"Norge", ukjent sted	-	-	-	23	-	-	23	ca.1065
24/102	Måge, Ullensvang, Hordaland	11	1	1	240	-	-	253	ca.1080
25/143	Gresli, Tydal, Sør-Trøndelag	26	16	8	2.201	-	-	2.251	ca.1080
26/19	Stange kirkegård, Hedmark	-	1	-	11	-	-	12	ca.1080
27/94	Imsland, Vikedal, Rogaland	-	-	-	151+x	-	-	151+x	ca.1080
28/189	Vivallen, Funäsdalen, Härjedalen, Sverige	1	-	-	8	-	-	9	ca.1080
29/177	"Nordlandene", ukjent sted II	-	-	-	6	1	ca.1095/1105	7	ca.1095
30/185	Sandøy kirkegård, Sandøy, Færøyene	77	3	2	2	14	ca.1095/1105	98	ca.1095
31/16	Døli, Stavsjø, Ringsaker, Hedmark	-	-	-	1	ca.5.000	ca.1130-1194 /1209	ca.5000	1194

- 1) Her er tatt med funn med mer enn 5 mynter. Følgende norske funn med norske mynter ca.1047-95 er ikke tatt med.
 Nomeland, Valle, Aust-Agder: 1 norske penninger ca.1065/80, funnet i en rikt utstyrt kvinnegrav sammen med bl.a 4 eldre mynter (tysk, angelsaksisk, dansk og ubestemt) og vektlodd. Skaare 70.
 "Jæren", Rogaland: 3 norske penninger ca.1065/80. Skaare 87.
 Ervik, Selje, Sogn og Fjordana: 4 norske penninger ca.1065/80. Skaare 119.
 Borgundkaupangen, Borgund, Møre og Romsdal: 1 norsk penning ca.1065/80. Eldre angelsaksisk penning funnet i en grav på samme område. Skaare 128.
 Kalvskinn, Trondheim, Sør-Trøndelag: 2 norske penninger ca.1065/80. Skaare 148. Se funn C.
 Rydning, Tusøy, Hillesøy, Kvaløy, Troms: 1 norsk penning ca.1065/80. Skaare 178.
- 2) Skaare 1986B
 3) Skaare 1987
 4) Skaare 1985B

LITTERATUR

- Ahlström et al. 1976 Sveriges mynt 1521-1977. Stockholm 1976.
- Archibald, M.M. 1980 Coins and currency, i J.Graham-Campell. Viking Artefacts. A select catalogue. London 1980, 103-122.
- Becker, C.J. 1981. Studies in the Danish coinage at Lund during the period c. 1030-1046. Viking-Age coinage and monetary history, ed. M.A.S. Blackburn og D.M. Metcalf, i-ii, BAR International series 112, 1981, 449-477.
- Digre, O.A. 1951 Myntfunnet fra Dronningens gt.10. Trondheim. En foreløpig meddelelse. Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Museet, Årsberetning 1950, Trondheim 1951, 91-96.
- Galster, G. 1929 Møntfundet fra Store Frigaard. Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1929.
- Galster, G. 1972 Unionstidens udmøntninger. Danmark og Norge 1397-1540, Sverige 1363-1521. København 1972.
- Hävernich, W. Die Münzen von Köln. Die Münzen und Medaillen von Köln. Köln 1935.
- Hede, H. 1978 Danmark og Norges Mønter 1541-1814-1977. 3.udg. København 1978.
- Herbst, C.F. 1866 Sandø Fundet. Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie 1863, København 1866, 376-393.
- Holmboe, C.A. 1867 Om et Fund af Sølvbracteater ved Trondhjems Domkirke. Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania Aar 1866. Christiania 1867, 281-284.
- Holst, H. 1944 Funnmynten fra Hjerkin og andre samtidige norske mynter. Viking VIII, 1944, 215-221.
- Holst, H. 1946 Danske mynter fra 12. til 17. århundre, funnet i Norge. NNÅ 1944, Oslo 1946, 158-172.
- Holst, H. 1950 Brakteatfundet fra Tønsberg. NNÅ 1950, 57-72.
- Holst, H. 1955 Numismatiske kirkefund i Norge. NNÅ 1953, Stockholm 1955, 1-30.
- Jammer, V. et al. 1956 Mynten i de lapska offerplatsfynden, i: I. Serning. Lapska offerplatsfynd från järnålder och medeltid i de svenska lappmarkerna. Acta Lapponica XI. Stockholm 1956, 183-222.

- Malmer, B. 1961 A contribution to the numismatic history of Norway during the eleventh century, i: Commentationes de numis saeculorum IX-XI in Suecia repertis, ed. N.L. Rasmusson og L.O.Lagerqvist. Lund 1961, 223-376.
- Reed, I.W. 1978 Middelalderske utgravninger i Trondheim. NNF-Nytt. Meddelelser fra Norsk Numismatisk Forening 1978:2, 15-22 + omslagsside.
- Rønning, B.R. 1971 Norges mynter 1628-1873. Stavanger 1971.
- Schive, C.I. 1865 Norges Mynter i Middelalderen. Christiania 1865.
- Schou, H.H. 1926 Beskrivelse af danske og norske Mønter 1448-1814 og danske Mønter 1815-1923. København 1926.
- Skaare, K. 1961 Sterlingfunnet fra Havnøy, Rødøy i Nordland, og andre av engelske mynter fra samme tid. NNÅ 1960, Stockholm 1961, 7-29.
- Skaare, K. 1965 En ny norsk erkebispemynt. Numismatiska Meddelanden XXX, Stockholm 1965, 92-102.
- Skaare, K., 1966 Myntklumpen fra Kongsgården i Gamlebyen. St.Hallvard 44, 1966, 212-215.
- Skaare, K. 1967 Et grunnstensfunn fra 1844. Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 1967, 185-188.
- Skaare, K. 1969 "Olav Kyrres" myntreform. NNÅ 1969, 21-36.
- Skaare, K. 1970 Norsk utmyntning på Håkon Håkonssons tid. NNÅ 1970, 5-36.
- Skaare, K. 1976 Coins and coinage in Viking-Age Norway. Oslo-Bergen-Tromsø 1976.
- Skaare, K. 1978A Mynt i Norge. Oslo 1978.
- Skaare, K. 1978B Myntene fra Lom kirke. Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring, årbok 1978, 113-130.
- Skaare, K. 1979 Mynt og utmyntning i det gamle Hamar. Heidmork, lokalhistorie for Hedmarksbygdene 1979, 13-25.
- Skaare, K. 1981 Coins and coinage in Viking-Age Trondheim. Viking-Age coinage and monetary history, ed. M.A.S.Blackburn og D.M.Metcalf, i-ii, BAR International series 112, 1981, 479-486.

- Skaare, K. 1982A Kong Sverres utmyntning. NNÅ 1979/80, Oslo 1982, 93-109.
- Skaare, K. 1982B Coinage and monetary circulation in Norway from the middle of the 14th century till c.1500. NNÅ 1981, Odense 1982, 136-146.
- Skaare, K. 1982C Myntfunn fra Vestfold [bl.a.Tønsberg]. NNF-nytt 1982:2, 7-12.
- Skaare, K. 1984 Coin finds from Bryggen. The Bryggen Papers, supplementary series No 1, Oslo 1984, 52-72.
- Skaare, K. 1985A Norske funn av svenske mynter preget før 1319. Hikuin 11, festskrift til Brita Malmer, Viborg 1985, 237-248.
- Skaare, K. 1985B The University Coin Collection, Oslo 1981. Coin finds 1981. NNÅ 1982, Ekenäs 1985, 133-138.
- Skaare, K. 1986A Myntene fra Vesle Hjerkin. Viking 1985/86, Oslo 1986, 203-208.
- Skaare, K. 1986B Om myntfunnene i Bø gamle kirke. Telemarks historie. Tidsskrift for Telemark Historielag nr.7,1986, 28-38.
- Skaare, K. 1987 Mynter og andre numismatiske gjenstander. De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo. Bind 3, Oslo 1987, 433-442.
- Stenersen, L.B. 1881 Myntfundet fra Græslid i Thydalen. Festprogram i anledning af Deres Kongelige Høiheder Kronprins Oscar Gustav Adolphs og Kronprinsesse Sophie Marie Victorias formæling den 20de september 1881. Christiania 1881.
- Stenersen, L.B. 1889 Om et myntfund fra Imsland i Ryfylke. Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania. No.6 Christiania 1889.
- Stewart, I.H. 1955 The Scottish coinage. London 1955.

HITIL UTKOMMET:

Meddelelser nr. 1	1985	Prosjektprogram (utsolgt).
Meddelelser nr. 2	1986	Olavskirkens kirkegård. Humanosteologisk analyse og faseinndeling, n.kr. 40,-.
Meddelelser nr. 3	1986	Stratigrafisk analyse. Delfelt FE og FF, n.kr. 50,-.
Meddelelser nr. 4	1986	Stratigrafisk analyse. Delfelt FA, FT og FU, n.kr. 70,-.
Meddelelser nr. 5	1986	Stratigrafisk analyse. Delfelt FG-v, FM og FK, n.kr. 50,-.
Meddelelser nr. 6	1986	Naturforhold på Nidarneset. En vegetasjonshistorisk rekonstruksjon, n.kr. 35,-. (Utsolgt).
Meddelelser nr. 7	1986	Stratigrafisk analyse. Delfelt FJ, FN og FW, n.kr. 50,-.
Meddelelser nr. 8	1986	Runefunna: Ei kjelde til handelen si historie, n.kr. 40,-. (Utsolgt).
Meddelelser nr. 9	1986	Stratigrafisk analyse. Delfelt FH og FL, n.kr. 50,-.
Meddelelser nr. 10	1987	Stratigrafisk analyse. Delfelt FO, FY-v, FY-ø og FZ, n.kr. 50,-.
Meddelelser nr. 11	1987	Stratigrafisk analyse. Delfelt FG-ø, FP, FS og FX, n.kr. 50,-.
Meddelelser nr. 12	1988	Sentrumsdannelser i Trøndelag. En kvantitativ analyse av gravmaterialet fra yngre jernalder, n.kr. 40,-.
Meddelelser nr. 13	1988	Utgravning, kronologi og bebyggelsesutvikling, n.kr. 80,-.
Meddelelser nr. 14	1989	Kammakeriet i Trondheim. En kvantitativ analys av horn- og benmaterialet frå Folkebibliotekstomten, n.kr. 100,-.
Meddelelser nr. 15	1989	Baksteheller - en handelsvare, n.kr. 30,-
Meddelelser nr. 16	1989	Gjutning och smide. Metallhantverkets utveckling i Trondheim ca 1000-ca 1350, n.kr. 100,-
Meddelelser nr. 17	1989	Excavation, chronology and settlement development, n.kr. 50,-
Meddelelser nr. 18	1989	Dyr i byen - en osteologisk analyse. n.kr. 50,-.